Το θέμα της κοινωνικής οικονομίας, και το πρόγραμμα της καταπολέμησης της ανεργίας μας μιλάει ο Βασίλης Τακτικός, αναλύει μια σειρά από παράγοντες που πρέπει να ακολουθήσουν οι θεσμοί ώ στε να οφέλη να είναι πολλαπλά. Μιλάει τα χαρακτηριστικά και τις αιτιάσεις που καθιστούν την κοινωνική οικονομία ως άξονα καταπολέμησης της ανεργίας. Και το σημαντικότερο όλων που μας επισημαίνει είναι ότι το πρόβλημα της ανεργίας των νέων δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί με στερεότυπα.

Συνέντευξη στη Μαρία Άνθη

Κε Τακτικέ Ποια είναι τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του Προγράμματος Καταπολέμησης της ανεργίας των νέων και αντιμετώ πιση των αναγκώ ν των ΝΕΕΤ, μέσα από τις Οργανώ σεις της Κοινωνίας των Πολιτώ ν στην Κοινωνική Επιχειρηματικότητα;
Η κοινωνική οικονομία ως τομέας δημιουργίας θέσεων εργασίας δεν είναι απλά ένας συμπληρωματικός τομέας ιδιωτικής οικονομικής αλλά, απαντά σε ένα δομικό πρόβλημα της οικονομίας που έχει σχέση με τα επαγγέλματα έντασης εργασίας που απαξιώνονται και εκτοπίζονται από την αγορά στον ανεπτυγμένο κόσμο από τις επιχειρήσεις έντασης κεφαλαίου. Η κοινωνική οικονομία εξελίσσεται σε επαγγέλματα που ανταποκρίνονται σε πραγματικές ανάγκες και στη πραγματική οικονομία.
Επαγγέλματα που μολονότι έχουν ζήτηση δεν είναι δελεαστικά και τα αποφεύγουν οι νέοι καθώς παρουσιάζονται κακοπληρωμένα και απωθούνται για κοινωνικούς λόγους του φαίνεσθαι. Πρόκειται για επαγγέλματα όπως: εργάτες γης, Πωλητές, φύλακες, οδηγοί, κηπουροί, σερβιτόροι, καμαριέρες, υδραυλικοί, ηλεκτρολόγοι, ανειδίκευτοι εργάτες στις κατασκευές, Γηροκόμοι - Οικιακοί Βοηθοί - Μπέιμπι Σίτερ, - Μάγειρες- Μαγείρισες ,– Αποκλειστικές Νοσοκόμες ,λογιστές, κ.λ.π.

Ποιες είναι οι ιδιαίτερες αιτιώ δεις σχέσεις που καθιστούν την κοινωνική οικονομία ως σημαντικό άξονα καταπολέμησης της ανεργίας.
Στην απέναντι όχθη από αυτά τα παραδοσιακά επαγγέλματα, δεν βρίσκονται μόνο επαγγέλματα της υψηλής εξειδίκευσης της ψηφιακής τεχνολογίας, αλλά τα επαγγέλματα της νέας οικονομίας του διαδικτύου τα οποία είναι επίσης έντασης εργασίας όπως: διαχειριστές διαδικτύου, διαχειριστές ιστοσελίδων, γραφίστες, Διαφημιστές και διαχειριστές ηλεκτρονικών καταστημάτων.
Άρα η κοινωνική επιχειρηματικότητα είναι αναγκαία οικονομική δραστηριότητα εκεί που δεν επιχειρεί ο κερδοσκοπικός τομέας. Το επιμορφωτικό πρόγραμμα socialneed εστιάζει σε αυτού του είδους επιχειρηματικότητα και απευθύνεται σε νέους μέχρι 29 ετών αποσκοπεί στον επαγγελματικό προσανατολισμό των νέων μέσα από δομές της κοινωνικής οργάνωσης

της εργασίας όπου δραστηριοποιείται η κοινωνική οικονομία.
Δεν στοχεύει απλά στις επαγγελματικές δεξιότητες αλλά κυρίως τις οργανωτικές ικανότητες και στη δημιουργία κοινωνικών επιχειρήσεων.
Ας σημειώσουμε ότι στην Ελλάδα η απασχόληση στον τρίτο τομέα της οικονομίας είναι μόλις το 3,3%, την ίδια στιγμή πού στις δυτικοευρωπαϊκές χώρες κυμαίνεται στο 8 με 10%. αυτό το γεγονός σημαίνει μία γενικότερη υστέρηση στην βιοποικιλότητα της απασχόλησης.

Ποια είναι η εικόνα της προσφοράς και της ζήτησης εργασίας στην Ελλάδα πέρα από αυτούς τους γενικούς δείκτες.
Σχετικά με τη διάγνωση Αναγκών της Αγοράς Εργασίας, όπως είπαμε βλέπουμε στις αγγελίες κυρίως να ζητούνται : υπάλληλοι γραφείου, ανειδίκευτοι εργάτες, οι πωλητές και οι οδηγοί, μάγειρες, σερβιτόροι, εργάτες αποθήκης, εργατοτεχνίτες, τεχνίτης/ στις κατασκευές είναι τα δυναμικότερα επαγγέλματα από πλευράς δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας επίσης.
Μεγάλη έλλειψη υπάρχει στην κάλυψη θέσεων εργασίας στα εποχιακά επαγγέλματα τουρισμού ενώ ελλείψεις υπάρχουν και στο κλάδο του λιανικού εμπορίου, τροφίμων, ποτών, και στην τρίτη θέση ο κάδος των νοσοκομειακών δραστηριοτήτων νέες θέσεις εργασίας.
Αλλά υπάρχουν και τομείς δραστηριότητας που έχουν εντελώς εγκαταλειφθεί όπως αγροτικές καλλιέργειες, σχολάζουσες γαίες, κτίρια από υποδομές και μικρομεσαίες επιχειρήσεις που έχουν κλείσει, Δημοτικές και δημόσιες εκτάσεις που δεν αξιοποιούνται κι όλα αυτά γιατί αδυνατούν να είναι κερδοφόρες διάφορες μικρομεσαίες επιχειρήσεις που συνεχώς συρρικνώνονται.
Κε Τακτικέ όμως, παρατηρούμε ότι υπάρχει μια άρνηση στην κάλυψη χαμηλόμισθων θέσεων εργασίας αυτές οι θέσεις πώ ς καλύπτονται;

Σε αυτό το πεδίο των υφιστάμενων ανενεργών υλικών και ανθρώπινων πόρων είναι που μπορεί να αναπτυχθεί ο μη κερδοσκοπικός τομέας οικονομίας και να δώσει περισσότερες θέσεις εργασίας. Στις αιτιώδεις σχέσεις υψηλής ανεργίας των νέων βλέπουμε ένα αντιφατικό φαινόμενο από τη μία μεριά ζήτηση χαμηλής εξειδίκευσης εργαζομένων και από την άλλη έλλειψη προσφοράς και άρνηση να καλύψουν αυτές τις χαμηλόμισθες θέσεις εργασίας. Πρακτικά αυτά τα επαγγέλματα καλύπτονται ως ένα βαθμό από τους οικονομικούς μετανάστες άλλων χωρών που δέχονται να εργαστούν με μικρούς μισθούς και πολλές φορές ανασφάλιστοι..
Το γενικό συμπέρασμα είναι ότι η ανεργία βρίσκεται πάνω από το 15% τη στιγμή που υπάρχουν κοινωνικές ανάγκες που δεν εξυπηρετούνται.

Γνωρίζουμε ότι το κυρίαρχο οικονομικό μοντέλο των ιδιωτικώ ν και Δημοσίων επιχειρήσεων τους δύο τελευταίους αιώ νες στηρίχθηκε στην διαρκή ανάπτυξη, στην επαγγελματική κατάρτιση, και στις επιδοτήσεις σε ορισμένους τομείς της οικονομίας όπως παραδείγματος χάρη στον αγροτικό τομέα για την ενίσχυση της

εργασίας. Τι αλλάζει με την κοινωνική επιχειρηματικότητα σε σχέση με αυτές τις αρχές.

Αυτό που έχει αλλάξει είναι ότι ανάπτυξη- μεγέθυνση ως αποκλειστικός στόχος με όρους έντασης κεφαλαίου δεν φέρνει κατά ανάγκη και περισσότερες θέσεις εργασίας. Η επαγγελματική κατάρτιση στο πλαίσιο της ανταγωνιστικότητας δεν προσφέρει λύσεις καθώς δεν λείπουν οι απαραίτητες δεξιότητες των εργαζομένων, αυτό που λείπει είναι η προσαρμογή στις ανάγκες για προϊόντα και υπηρεσίες.

Ποιους ευνοούν οι επιδοτήσεις ανεργίας, τα ίδια τα θεσμικά εργαλεία της επιχειρηματικότητας πώ ς λειτουργούν στο νόμο προσφοράς και ζήτησης;

Στο θεσμικό πλαίσιο, οι επιδοτήσεις της ανεργίας και της απασχόλησης ευνοούν συνήθως τις μεγάλες επιχειρήσεις και ορισμένες δημόσιες επιχειρήσεις, δεν προσφέρουν ουσιαστικές νέες ευκαιρίες απασχόλησης στις μικρές επιχειρήσεις έντασης εργασίας που έχουν ζωτικές ανάγκες επιβίωσης στον ανταγωνισμό. Έτσι στο θέμα της προσφοράς και της ζήτησης εργασίας υπάρχει δομικό πρόβλημα στα ίδια τα θεσμικά εργαλεία της επιχειρηματικότητας. Αυτό που θα βάζαμε ως τίτλο της νέας προσέγγισης είναι ότι, ο σημερινός καταναλωτής σε πολλά προϊόντα και υπηρεσίες πρέπει να γίνει ο ίδιος παραγωγός προϊόντων και υπηρεσιών μέσα από συνεταιριστικές κοινωνικές επιχειρήσεις. Με μια Φράση να γίνει παραγωκαταναλωτής. Είναι μία προσέγγιση που είναι γνωστή μέσα από τους καταναλωτικούς συνεταιρισμούς στην Ευρώπη και τα άλληλοασφαλιστικά ταμεία η οποία θα πρέπει να επεκταθεί τώρα στην ενέργεια που είναι το καυτό ζήτημα, στην κοινωνική πρόνοια και φροντίδα υγείας, τις ενεργειακές κοινότητες , αλλά ακόμα και στην αναπτυσσόμενη οικονομία του διαδικτύου, αν πράγματι επιδιώκουμε με νέες δυνατότητες εργασίας και αυτοαπασχόλησης.
Επιπλέον, θα πρέπει να επισημανθεί η ανεργία των νέων δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί με στερεότυπα της πρώτης και της περιόδου πρώτης και δεύτερης βιομηχανικής επανάστασης που σήμερα δεν λειτουργούν. Σε εκείνες τις περιόδους η προσφορά εργασίας η οποία χανόταν με την εκβιομηχάνιση στον πρωτογενή τομέα, την αντικαθιστούσε και προσέφερε νέες θέσεις ο δευτερογενής τομέας και ακολούθως όταν, με την αυτοματοποίηση της βιομηχανίας περιόριζε τις θέσεις εργασίας στη βιομηχανία, δημιουργούσε νέες θέσεις τομέας των υπηρεσιών.
Τώρα, στις αρχές του 21ου αιώνα με την ψηφιοποίηση των υπηρεσιών αυτή η μεταφορά των απασχολουμένων φθάνει σε αδιέξοδο καθώς, από την αυτοεξυπηρέτηση των πολιτών προκύπτει περιορισμός της γραφειοκρατίας, και κατά ανάγκη ο περιορισμός των θέσεων εργασίας έτσι που δεν μπορούν να υποκαταστατήσουν οι δημιουργούμενες θέσεις με τις νέες τεχνολογίες.
Κατά αυτό το τρόπο αλλάζουν ορισμένες από τις πάγιες παραδοχές που γνωρίζαμε σε σχέση με την τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, στην αντίληψη που κυριαρχούσε η

οικονομική μεγέθυνση, η ανταγωνιστικότητα, η υψηλή εξειδίκευση και η επαγγελματική κατάρτιση. Τώρα είμαστε αναγκασμένοι να επενδύσουμε περισσότερο στο συνεργατικό τομέα της οικονομίας.
Επομένως, κι αν ακόμη αποκτήσουν υψηλότερη εκπαίδευση οι νέοι, πάλι άνεργοι θα μείνουν, προφανώς επειδή οι θέσεις υψηλής εξειδίκευσης είναι για τους λίγους δεν αφορούν τους πολλούς. Ας σημειώσουμε άλλωστε ότι είναι υψηλό το ποσοστό των νέων πτυχιούχων στη Ελλάδα. Έτσι δεν δυσκολεύονται μόνο να βρουν εργασία οι νέες αλλά γενικότερα όλες οι κατηγορίες.
Το αίτημα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων που είναι ανάγκη να υιοθετήσουν και οι κοινωνικές επιχειρήσεις είναι «Να επιδοτηθεί η εργασία» : Να δοθεί δηλαδή επίδομα εργασίας και όχι επίδομα ανεργίας. Στις περιπτώσεις εκείνες που υπάρχει ανεργία και ο άλλος δεν πάει να δουλέψει, αυτό σημαίνει που υπάρχει πρόβλημα με το μεροκάματο που είναι φτηνό. Άρα, η λύση είναι να ενισχυθεί το εργατικό κόστος στις κοινωνικές επιχειρήσεις.

Σύμφωνα με έρευνα που έχετε κάνει τι πρέπει να αλλάξει ή καλύτερα τι πρέπει να προσθέσουμε στις επιλογές της πραγματικής οικονομίας με στόχο την πλήρη απασχόληση.

Στο συλλογικό φαντασιακό, αυτό που λέγεται απλά κοινή γνώμη επικρατεί ακόμη η λογική ότι η οικονομική ανάπτυξη σε επίπεδο ΑΕΠ θα ανεβάσει και το επίπεδο της απασχόλησης κάτι όμως δεν συμβαίνει πλέον αντιστοίχως ανάλογα και με την ζήτηση της εργασίας .
Ούτε συμπίπτει με την λογική ότι η ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων θα ανεβάσει την κερδοφορία και κερδοφορία με τη σειρά της θα δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας.
Η αντίληψη αυτή είναι αρκετά ξεπερασμένη με δεδομένο ότι ψηφιοποίηση, αυτοματοποίηση και ρομποτοποίηση της παραγωγής μπορεί να ανεβάζει την κερδοφορία σε πολλούς τομείς και ταυτόχρονα να περιορίζει τα εργατικά χέρια.
Το επιχείρημα, ότι η προσαρμογή των σπουδών στις ανάγκες της «αγοράς» θα εξασφαλίσει άμεσα μια επικερδή εργασία στους αποφοίτους, είναι, εκτός των άλλων, ολοκληρωτικά αβάσιμο και παραπλανητικό. Ούτε η υψηλή εξειδίκευση στους προηγμένους τομείς τεχνολογίας συνδέεται με την ανάπτυξη της απασχόλησης. Ούτε η υψηλή κατάρτιση θα λύσει το πρόβλημα της ανεργίας.
Αν ήταν έτσι δεν θα είχαμε αντίστοιχα υψηλή ανεργία πτυχιούχων που σημαίνει ότι το πρόβλημα δεν οφείλεται στην έλλειψη των κατάλληλων ειδικοτήτων και δεξιοτήτων τους.
Σήμερα η ανεργία παραμένει πολύ υψηλότερη, ανεξαρτήτως βαθμίδας εκπαίδευσης, σε σύγκριση με τα προ της κρίσης επίπεδα και καλύπτει όλους τους επαγγελματικούς κλάδους.

Κε Τακτικές και θα ρώ ταγε κανείς, όσον αφορά την υψηλή εξειδίκευση τι γίνεται;

Η υψηλή εξειδίκευση αφορά ένα μικρό κλάσμα της ζήτησης, δεν ισχύει το ίδιο με τους ανειδίκευτους νέους με χαμηλά προσόντα όπως είναι οι προσωποποιημένες υπηρεσίες στη φροντίδα των παιδιών των ηλικιωμένων και βοήθεια στο σπίτι, στη φροντίδα υγείας και εν γένει στην κοινωνική πρόνοια. Όπως και στις παραδοσιακές ασχολίες για την παραγωγή, της τροφής το μαγείρεμα, το νοικοκυριό τη φροντίδα και τη φύλαξη των παιδιών και των ηλικιωμένων η φροντίδα υγείας, δεν αλλάζει με την ανάπτυξη της τεχνολογίας.
Υπάρχει επίσης το δεδομένο της ζήτησης εργατών γης για τη συγκομιδή των καρπών της ελιάς, που είναι υψηλής διατροφικής αξίας προϊόν, που τα μεροκάματα στοιχίζουν περισσότερο από την απόδοση προϊόντος και αυτό είναι ασύμφορο για εκμετάλλευση το ίδιο συμβαίνει με ΄λες τις δεντροκαλλιέργειες και με συγκομιδή ξηρών καρπών.
Το ζήτημα λοιπόν που έχουμε εδώ να εξετάσουμε στο πλαίσιο της κοινωνικής οικονομίας, πώς θα ικανοποιηθούν βιώσιμες πρακτικές ανάγκες της κοινωνίας και ταυτόχρονα θα βρουν απασχόληση τα άτομα που μπορούν να εξυπηρετήσουν αυτές τις βιοτικές ανάγκες.

Έχω την εντύπωση ότι οι Ισχυρισμοί αυτοί έχουν να κάνουν με το αίτημα της τοπικής «αυτάρκειας» και της τοπικής απασχόλησης, το ερώ τημα είναι αν η κοινωνική οικονομία έρχεται σε αντίθεση με την τάση της παγκοσμιοποίησης της οικονομίας;

Σε ότι αφορά την παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και την ανάγκη για τοπική αυτάρκεια νομίζω κατά πρώτον ότι, η παγκοσμιοποίηση βάλλεται σήμερα από εκείνες τις δυνάμεις που ιστορικά την προώθησαν, αυτό δηλώνει άλλωστε η ενεργειακή και η επισιτιστική κρίση που έχει ξεσπάσει από τους περιορισμούς της ελεύθερης αγοράς.
Εάν δεν υπήρχαν οι περιορισμοί ο προστατευτισμός, και οι πολιτικές κυρώσεις δεν θα είχαμε ενεργειακή κρίση. Οι συνέπειες δείχνουν την ανάγκη και για την τοπική διατροφική αυτάρκεια. Κατά τα άλλα δεν τίθεται θέμα με την ρεαλιστική εξέλιξη της παγκοσμιοποίησης που έχει στα θετικά της να ανεβάζει σε υψηλά επίπεδα την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας. Υπάρχουν όμως και τα κενά που αφήνει σε σχέση με την «τοπική αυτάρκεια» και την τοπική απασχόληση που είναι απώλεια για το τοπικό εισόδημα και η λύση πρέπει να αναζητηθεί μέσα από την εναλλακτική συλλογική επιχειρηματικότητα.
Ενδεικτικό παράδειγμα είναι η Κίνα και η Ινδία που εξισορρόπησαν το άνοιγμα στην παγκοσμιοποίηση με τους μαζικούς συνεταιρισμούς για να στηρίξουν τις τοπικές διατροφικές ανάγκες.
Η επιδίωξη στη συγκεκριμένη περίπτωση της τοπικής αυτάρκειας σημαίνει ότι αξιοποιούνται ανθρώπινοι πόροι μαζί με ανενεργούς φυσικούς υλικούς πόρους που είναι διαθέσιμοι καθώς ορισμένες από τις υποδομές της χώρας που σε διαφορετική περίπτωση αχρηστεύονται.

Έχετε επισημάνει λοιπόν την ενεργοποίηση τον τοπικώ ν ανενεργώ ν πόρων, την ανάγκη για την τοπική αυτάρκεια που ενισχύει και την τοπική απασχόληση, Ποιες είναι οι προϋποθέσεις για να αξιοποιηθούν αυτοί οι ανενεργοί διαθέσιμοι πόροι Όπως τους λέτε;

Πρώτον θα πρέπει να αναγνωρίσουμε ποιο είναι το αντικείμενο της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και σε ποιους τομείς μπορεί να εστιαστεί και δεύτερον, το υποκείμενο της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και τη ιδιαιτερότητα του αναφορικά με το συνεργατικό επιχειρείν.
Το αντικείμενό της επιχειρηματικότητας μπορούμε να το επικεντρώσουμε στους ακόλουθους τομείς΄:
- Η κοινωνικοποίηση της ενέργειας μέσα από τους ενεργειακούς συνεταιρισμούς
- Η διατροφική αυτάρκεια με τη συμβολαιακή κοινωνική Γεωργία
- ΟΙ νέες συνεργατικές δομές κοινωνικοποίησης της υγεία
- Η πολιτική Συνεργατισμού της κοινωνικής κατοικίας
- συμμετοχική πράσινη - κοινωνική επιχειρηματικότητα
- την ανάπτυξη της κοινωνικής επιχειρηματικότητας στην τοπική αυτοδιοίκηση
- Η ψηφιακή κοινωνική επιχειρηματικότητα
- Η κοινωνική πολιτιστική επιχειρηματικότητα
- με την διεκδίκηση θεσμικής συγκρότησης και Οικονομικών πόρων όσο από εθνικούς όσο και από ευρωπαϊκούς πόρους.

Κε Τακτικέ, όπως καταλαβαίνουμε το υποκείμενο της επιχειρηματικότητας, θα πρέπει να το οριοθετήσουμε, μπορείτε να μας μιλήσετε για την πλευρά αυτή της παραγωγικότητας;

Το υποκείμενο της κοινωνικής επιχειρηματικότητας θα πρέπει να το οριοθετήσουμε ως συλλογική επιχειρηματικότητα, ένα μηχανισμό δικτύωσης και οργάνωσης μεταξύ καταναλωτών και παραγωγικού φορέα χωρίς διαμεσολάβηση και μεσάζοντες.
Η Κοινωνική επιχείρηση οφείλει να εξυπηρετεί το σύνθετο έργο της κινητοποίησης των ανθρώπινων πόρων και της δικτύωσης των κοινωνικών επιχειρήσεων από όλες τις πλευρές – πολίτες, καταναλωτές, επαγγελματίες, παραγωγούς, κοινωνικούς φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.
Παράλληλα, η κινητικότητα όλων των συντελεστών της κοινωνικής οικονομίας συντελεί στη συγκρότηση κοινωνικού κεφαλαίου, στη συγκέντρωση επενδυτικού κεφαλαίου και στη διάχυση γνώσης με τελικό στόχο την ενδυνάμωση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας.
Τέτοιοι φορείς είναι οι καταναλωτικοί συνεταιρισμοί, οι ενεργειακοί συνεταιρισμοί, οικιστικοί συνεταιρισμοί, δασικοί, ανακύκλωσης, κοινωνικοί συνεταιρισμοί ομάδων κοινωνικό αποκλεισμό, κοινωφελείς επιχειρήσεις, για παιδικούς σταθμούς και φροντίδας ατόμων με ειδικές ανάγκες και ηλικιωμένων, και εκτείνονται στον τομέα των αλλιώς

φασιστικών ταμείων και συνεταιριστικών τραπεζών.
Το πλεονέκτημα στην κοινωνική επιχειρηματικότητα είναι η κοινωνική υποστήριξη και η συμμετοχικότητα των ίδιων των καταναλωτών, το μειονέκτημα είναι στην ευελιξία της διοίκησης αυτών των επιχειρήσεων. Οι δυσκολίες πάντως προκύπτουν από το έλλειμα θεσμών οργανωτικής κουλτούρας στη διαχείριση των κοινωνικών επιχειρήσεων.